

Csík római katolikus temetőjének családnevei

A moldvai magyarsággal kapcsolatos közhelyszerű megállapítások egyike az, hogy a 17. századtól Székelyföldről a különböző beharcot, járványt, éhínséget, majd a madéfalvi veszedelmet követő többrendbéli kivándorlások leginkább a keleti pereméből indultak, és a már Moldvában élő középkori eredetű lakosság lélekszámát jelentősen felduzzasztották. A szintén középkorias kultúrájú székely népességnek a származásáról, vallási hovatartozásáról, akárcsak a már bent lakó telepesekről kevés információ áll a rendelkezésünkre. Az egyik forrás, ennek a kérdésnek a tisztázására, a családnevek vizsgálata lenne. Sajnos, aránylag kevés kutatás, összefoglaló írás született ebben a témában. Bandinus¹ püspök összeírásait nagyon alapos tanulmányaikban Mikecs László² és Hajdú Mihály³ dolgozták fel. Trunki Péter⁴ részben szintén Bandinusra hivatkozva vizsgálja meg Forrófalva 17–18. századi családneveit, Stefuca Viktória⁵ a 14–15. századi moldvai oklevelekben előforduló magyar személy- és méltóságneveket kutatta. Domokos Pál Péter⁶ közöl néhány csángó faluból névsorokat korszakos művében, *A moldvai magyarságban*. Bura László Bogdánfalva, Barthas József⁸ Pusztina családnevényagát dolgozta fel. Halász Péter⁹ egy földosztáskor készített onyesti névsor alapján elemzi a magyar, magyaros hangzású neveket. Fodor Katalin¹⁰ a keresztnévdívat változásait vizsgálja néhány csángó falu névadási szokásaiban.

Petrás Incze János a plébániája településeit és közösségeit bemutató öt összeírása közül az 1861-ben készített és rövid faluismertetővel bevezetett névsorokat magyar nyelven írja le. Ezt az összeírást összefoglaló jelleggel Tánzos Vilmos¹¹ közölte. Továbbá ennek az összeírásnak az alapján ugyancsak Tánzos Vilmos¹² vetette össze Somoska régi és mai családneveit.

Közel másfél évszázaddal Petrás után, a 1990-es évek elején Bálint Emese és Bodó Csanád¹³ egy felmérésre alapozva készítik el Csíkfalu családneveinek összeírását.

Az elmúlt évszázad alatt készült különböző beszámolókból, ismertetésekből, tanulmányokból, visszaemlékezésekből is számos utalást találunk a moldvai csángók névadási szokásaira, gyakorlatára, az állami adminisztráció visszasságaira.

Az erdélyi, székelyföldi családnévkutatás, általában a névkutatás az elmúlt évszázadban számos eredménnyel szolgált.¹⁴ Murádin László munkássága, B. Gergely Piroška,¹⁵ Kovácsné József Magda¹⁶ tanulmányai kutatómódszertani szempontból is jelentősek.

A helynévkutatás és a családnévkutatás szerves módon egészítheti ki egymást. Hoffmann István összefoglalója,¹⁷

Bárth M. János¹⁸ áttekintése, közelebbről pedig Csomortáni Magdolna¹⁹ gyűjtései, tanulmányai, Szopos András²⁰ Csíkszentimre szokásairól, helyneveiről, családneveiről írott dolgozatai nagyon sok információval és tanulsággal szolgálnak.

Az erdélyi temetők kutatásának egyik alapműve Balassa Iván Erdővidék temetőiről írott könyve.²¹ Hoppál Mihály,²² Keszeg Vilmos,²³ Kinda István²⁴ tanulmányaikban a sírjelek, fejfák, keresztek szemiotikai, az írásbeliség gyakorlatához kötődő vizsgálatokról írnak.

Reszegei Katalin²⁵ a nyelv, a helynevek és a tér összefüggéseit vizsgálja, ezzel kitágítva a névkutatást leginkább meghatározó történeti szempontokat.

A fentebbi vázlatos összefoglalóból is látszik, hogy egy nagyon szerteágazó kutatási területről van szó. Azonban addig, hogy össze lehessen vetni Gyergyó-, Csík-, Kászon-székek, Háromszék névanyagát a moldvai Tatros, Tázló, Szeret mente magyar falvainak és közösségeinek névanyagával, még nagyon sok munka van.

Petrás Incze János öt összeírásában, valamint Bálint Emese és Bodó Csanád Csík lakosairól készített névsorában az összeírás időpontjában a faluban élőket vették számba. Mind Petrás, mind Bálint és Bodó nemcsak a családneveket, hanem a keresz-, bece- és a csúfneveket is feljegyezték. Ezek a névjegyzékek alapján már alapos betekintést nyerhetünk ennek a kis településnek a népesedési viszonyaiba.

Az általam összeállított névjegyzék a temető névanyagát tartalmazza, a teljesség igénye nélkül. A régi fakeresztek vésete többnyire lekopott, akárcsak jó néhány kisalakú fémlapra felfestett név és dátum. Minden igyekezetem ellenére is maradhatott olyan név, ami kimaradt a jegyzékből. Szinte közösségi tudás Csíkban, hogy a temető olyan régi, hogy ide temetkeztek Szászkútról és Orbényból is, viszont a pár évtizede sorra elhunyt egyetlen Petrás nevű családtagjaira már alig tudtak visszaemlékezni. A Domokos Pál Péter által meglátogatott és ehetetlen geluskájáról megörökített Petrás harangozó családja, leszármazottai így hullnak ki az idő rostáján. Ez az eset is figyelmeztet a moldvai temetők egyik sajátosságára, és pedig arra, hogy a fejfákon megmaradt és összeírt névsorok csak egy adott időintervallum lenyomatai.

A rendkívül dinamikus népességmozgások és a domináns vagy dominánssá váló családok jelensége miatt nagyon sok családnév egy-két emberöltőnyi idő alatt felszívódott és eltűnt. Ez egy mai napig is élő folyamat. Egy másik jellegzetesség, amelyre az összegyűjtött családnevek

kikérdezése során derült fény, az az, hogy a névátírások a többszintű névhasználaton túl, vagyis a hivatalos, romános, magyaros és falun belül működő, általában férfiági leszármazást alapul vevő névhasználaton túl, van egy másik, halványuló tudás is, amely a becenévben régi, már kiveszett családneveket őriz meg. Ez egy olyan jelenség, ami további vizsgálódást és elsősorban empirikus anyagot igényel.

Ha megnézzük Petrás Incze János névsorát, majd a Bálint Emese, Bodó Csanád, valamint az általam összeírt névsort, azt látjuk, hogy az elmúlt közel másfél évszázad alatt nagy változáson esett át. Ugyan alább csak az 1861-es névsort hozom fel példának, de mind az öt névsort összehasonlítva láthatjuk igazából a változások mértékét. Kurmatura falucska és lakóinak sorsa nem egyedi jelenség, hanem egy tágabb folyamat része, amelynek során kisebb patakok partjára települt, kis létszámú közösségek egy része csak két-három nemzedék erejéig tudott fennmaradni, azután felszívódtak a közeli, távolabbi, nagyobb településekben. Ilyet a Csík közeli Kurmaturától a Lujzikalagor melletti Nevérig, számosat feljegyeztek. Vizsgálatuk közelebb hoz a Moldvában való megtelepedés folyamatának megértéséhez.

Petrás bemutatása Csíkról, Rákos-patakról és Kurmaturáról így hangzik: „*Csik falú Mária Magdolna tiszteletére épült kiseded szentegyházzal, és ez a' szükséges készülettel el látva van a' hajdani Petrás Család földbirtokán két orányira az Anyamegye Klésétül. Az 1–44. sorszám alatt 44 család a következő családnevekkel: Afrika, Bajkó, Bálint, Benedek, Benes, Benke, Bezsán, Bóga, Bórdás, Budó, Butnár, Czompoly, David, Diák, Fekete, Fénya, Hamar, Hermán, Istinka (?), Kancsal, Kató, Katona, Kicsi, Kristály, Lőrincz, Lukács, Mengerés, Paczál, Patak, Petrás, Roka, Rókáné, Roncz, Sepsi, Szabó, Szász, Tálász, Tamás, Turi. A továbbiakban A' Rákos patakon alcímmel, a 45–60. sorszám alatt következnek még 16, ugyancsak Csíkhöz tartozó család adatai az alábbi családnevekkel: Bordás, Dobra, Erös, Fénya, Hámosos, Kilár, Magyar, Miklós, Papp, Roka, Száraz, Szilágyi, Tót, Vargyas. Ennyi van a Csiki szentegyházhoz tartozó kat. hivekbül.*

Kurmatura A Csiki Szentegyházhoz tartozó falu. A 21 itt élő katolikus család családnevei: Adám, Bándi, Beke, Bilibók, Borzos, Bot, Császá, Csecses, Fejér, Horváth, Kerekes, Lóding, Pál, Tálász, Zöld, Zsitár.”

Ha összehasonlítjuk Petrás összeírását az alább felsorolt 36 temetői családnévvel, akkor azt látjuk, hogy 12 esetben van egyezés. A 12 családnév közül a Petrás, Szabó, Turi nevek az utóbbi fél évszázadban eltűntek a faluból. A Petrás Incze János összeírásában is Mengerésként felírt család, a csíki köztudatban, jelenünkben, magyarosan Salamonként van számon tartva. Ez óvatosságra int, talán nem is ugyanarról a családról van szó. A Hámososok Ambärusok lettek, bár mint a család magyar nevét, ma is ismerik. Végső soron az 1861-es, „eredeti” formában és máig élő családnév csak 8 maradt: Bálint, Bordás, Dávid, Lőrinc, Mengerés, Miklós, Tamás, Szilágyi. Petrás felsoro-

lásából két családnév, a Budó és a Bilibók helynévként él tovább.

Akárcsak a belterületi helyneveknél, beszélgetőtársaim egy-egy családnév esetében is a legidősebb bacsót vagy ritkábban bábát emlegették fel, akire vissza tudtak emlékezni. Így a legrégebbi házak mellett a legidősebb emberek is egyfajta tájékozódási pontjai a falusiak közösségi tudásának, mentális térképének. Nyilván az öreg házak és a benne lakó öregek sorsa általában összeért. Ezért is tartották fontosnak mindig megemlíteni, hogyha időközben elköltöztek eredeti szálláshelyükről. A régi ház, a régi „hely” valószínűleg az első letelepedés, helyfoglalás emléket őrizi. Hogy az időben mikor volt, azt már nem tartják számon. Az öregekből szerteágazó család és családi viszonyok, a rokonsági hálózat kapcsolja össze majd a tájékozódási pontokat, és adja meg a falu mentális térképét, történeti viszonyait. Az egyes családok köré szőtt történetek nyelvi meghatározottsága, akárcsak a helynevek esetében, a nyelvcseré következtében tragikusan sérülékennyé teszi azokat. Viszont meglehet, hogy nyelvcseré nélkül is ezek a történetek, ez a mentális térkép a hagyományos világkép elmúltával néhány mondatra, szófordulatra egyszerűsödne le, illetve a mindennapi természeti közelség felszámolásával amúgy is gyökeresen átalakulna. Arról, hogy a nyelváltás következtében hová alakul ez a közösségi tudás, mentális térkép, még nagyon keveset tudunk.

Az idősebb nemzedék még pontosan számon tartja, hogy mely családok laktak Rákosban és költöztek le a Szilistykébe a nagy földcsuszás után. Ebben a számontartásban nemcsak a minden bizonyára fájdalmas esemény, az előbbszöri származás helye, hanem, érzésem szerint, egyfajta különállás emléke is hangot kap.

Két család, a Szilágyi és a Turi idős tagjai mesélték, hogy úgy hallották az édesapjuktól, családjuk eredetileg Kurmaturából költözött be Csíkba.

A falu házcsoportjaitól távolabb két magányos házat tartottak számon. Az egyik Licsuj Jánosé volt, akit névadóként a csíki, felsőrekecsini közös helynevek őriztek meg. A Vasziliu helye nevű határrészben lévő szőlő őrzésével egy Boglár János nevezetű ember volt megbízva, aki feleségével egy szép tölteses házban lakott, messze, fent a hegyen. Őt is csíkiént tartották számon. Boglár János híres furulyás volt, tőle tanul Tamás Illés furulyálni.

A csíkszéki származás emlékére, tudatára nem akadtam rá, arra, hogy ők székelyek, igen. Az a sejtésem, hogy azoknak a családoknak a többsége, akik Csíkszékéből (is) kerülhettek Csíkba, már rég elvesztek, beolvadtak azokba a talán szomszédos falvakból érkező, beházasodó, szaporább családokba, akik máig hatóan meghatározzák a falu névállományának nagyobb részét.

Ambärus: Ambörus, *Ambörus Antal*, a család magyar neve *Hámosos* volt

Andrei: Andri, Andri Mihály, *e járt a fakecskével, ördög ember*, kihaltak

Balint: Bálint, több család, *Bálint György, Duku, Nyikuláj Anti fiai*

Bandrabur: Bándrábul, *Bándrábul György, fia Illés, pädurárok, lötte a németeket*

Bordaș: Bordás, *Bordás Mihály, Rákosban ültek*

Bucur: Sándorok, *Sándor Péter, Szilistyéke*

Bulai: Buláj, *Berengyestről jött Csíkba*

Bulai Diac: *Buláj Gyiák András, Mihály, a bacsó Felsőrekecsinből származott Rákosba*

Ciurea: Csúri, *Bordás Andrásné apja, akit Felsőrekecsinből hozott öregségére Csíkba, és itt temette el*

Cochior: *Kotyor Józsi, Kotyor György, Kotyor Tamás György, Päsälău, Benes*

Cochior Tamaș: *Kotyor Tamás György, Balogos*

Călărașu: Kălărás, Kalarás, *Rákosban ültek, kihaltak*

David: Dávid, *Rákosban ültek, az egyik legelterjedtebb családnév*

Demșa Crainicu: *Demsa Karányik, Klézséből kerültek Csíkba, a Szilistyéen ültek*

Duma: Duma Isván, *Cipirig, Pökála, Rákosban ültek*

Focșa: Foksa, Foksa Vasile, *Talált gyerek, Matei Virág bába nevelte, Szilistyébe ültek*

Ilie: *(nem találtam adatot)*

Imbrea: Imbre, *Féca Péter, Féca János*

Iștoc: Istók András, *egy család*

Laslău: László, több család, *Rákosban ültek, jöttek le a Szilistyébe*

Lorent: Lőrinc, *Lőrinc András, oda le, Benes gödör fele*

Marcos, Marcuș: Márkus, *Rákosban ültek, lejöttek a Szilistyébe, Cigány*

Matei: Mátyás, *Mátyás György, Mátyás Péter fia Mátyás Illés, akit műk ismertünk, kint a dombon volt a háza, ott nagy korámok votak*

Mengheriș, Mingheriș: *Salamon Péter, a templomtól lefelé, mind Mengeris lejő a Coperativáig. Mengerés János a gyiák*

Micloș: Miklós, *Szárándok Illés, Antal. Szárándok Gyurka verte a vasat, mikor jött az erős idő.*

Negru: Negru György, *Dózsaujfaluból költöztek Csíkba, Pistik*

Patrașcu: Patrás János, *ahol vót a Magazin, a Coperativa, ott ültek, kihaltak*

Pișta: Pisti Gyurka, *Pisti János a bacsó, több család, Londráné, Degerát, Irodă Măti*

Sabău: Szabó, *Szabó György, Rákosban ültek, Rákosból jöttek le, kihaltak*

Sălca: Szályka, *Szályka János, jövel, Mokán felé ültek*

Secal: Szekál, *Szekál János, Mihály. Mokánban ültek*

Silaghi, Silaghe: Szilágyi. *Szilágyi Mihály bacsó, Kalársók mellett ültek Rákosban*

Tamaș: Tamás, *az egyik legelterjedtebb családnév. A Centruban ültek, Tamás Józsa bacsó, Bisău, hamisok, Ménérok, Balogos.*

Turea: Túri, *hol van a kettedik magazin, Túri János,*

pendelyes ingben járt, kihaltak

Virga: Varga, *Varga Isván, Varga György, Péter, hol van a magyar ház, ott ültek*

Vărgă: *Varga János, oláhu Ambărus*

A temetőben nyugvó két, jeles ember síremlékére mindenki felhívta a figyelmem. Ezért őket külön is bemutatom.

Gheorghe Farțade (1930–1998): Farcádi György, klézsei származású pap, aki közel negyed századot szolgált a felsőrekecsini plébánián. Külön kérése volt, hogy Csíkban temessék el.

Petru Matei (–1935): Mátyás Péter, a kőből készült síremlék felirata szerint polgármester volt. A leggazdagabb ember a faluban fia, Illés.

Bálint Emese, és Bodó Csanád felmérésükben összeírták olyan családfők neveit is, akik az utóbbi évtizedekben költöztek Csíkba. Azokat is sorra kérdeztem, és a következő derült ki róluk:

Gabor: Gábor, *Gestyénből került Csíkba, Mokánban ül*

Gheorghe: *nem ismerték fel*

Incze: *Gyergyóból került Csíkba, Tamás Józsi lányát vette el, Soni*

Jitaru: *Zsitár, Bogdánfalváról került Csíkba*

Mesterke: *Felsőrekecsinből került Csíkba, Rákosban ül*

Mihăilă: *Alsőrekecsini, nem még ül Csíkban*

1. *Bandinus*. Kétnyelvű kiadás. Bibliotheca Moldaviensis sorozat. Hargita Kiadóhivatal, Csíkszereda, 2004.

2. Mikecs László: *A moldvai katolikusok 1646–47. évi összeírása*. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása, Kolozsvár, 1944.

3. Hajdú Mihály: *A moldvai csángók 1696. évi összeírásának névtani vizsgálata*. In uő: *Válogatott tanulmányok*. ELTE Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai és Dialektológiai Tanszék – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 2003. 203–207.

4. Trunki Péter: *A moldvai Forrófalva és környéke családnevei a 17–18. században*. In *Névtani Értesítő*, 33. 2011. 59–70.

5. Stefuca Viktória: *A 14–15. századi moldvai oklevelekben előforduló magyar személynév- és méltóságnév-ek: egy kutatási program vázlatja*. *Név és Valóság*, 2009. 474–478.

6. Domokos Pál Péter: *A moldvai magyarság*. Magvető Kiadó, Budapest, 1987.

7. Bura László: *Bogdánfalva személynévei*. *Magyar Személynévi Adattárak (a továbbiakban: MSZA)* 91. Budapest, 1989.

8. Barthas József: *Pusztina személynévei*. MSZA 45. Budapest, 1982.

9. Halász Péter: *Az 1866. évi földosztáskor készült onyesti névsor*. In *Bokrétába kötögetem vala*. Európai Folklor Intézet, Budapest, 2002. 77–83.

10. Fodor Katalin: *A névdivat változása a moldvai csángóknál*. *Névtani Értesítő*, 21. 1999. 232–235.

11. Tánzos Vilmos: *Petrás Ince János 1861-es leírásai a klézsei plébániához tartozó moldvai csángó falvakról*. *Honismeret*, Különszám. XLVIII. 2019. október. 135–142.

12. Tánzos Vilmos: *Petrás Incze János 19. századi moldvai családösszeírásai*. Somoska régi és mai családnevei. In Vörös Ferenc (szerk.): *A nyelvöldrajztól a névföldrajzig VI. Határtalan névföldrajz*. A 2015. május 28–30-i alsóóri névföldrajzi tanácskozás előadásai. Unterwart / Alsóór–Budapest, UMIZ–Imre Samu Nyelvi Intézet, 221–250. (Imre Samu Nyelvi Intézet kiadványai V.)

13. Bálint Emese – Bodó Csanád: *Csíkfalu személynévei*. In Pozsony Ferenc (szerk.): *Csángósors*. Budapest, 1999.

14. Vö. Baukó János: Magyar névkutatás a határokon túl. In Farkas Tamás – Sliz Mariann (szerk.): *Magyar névkutatás a 21. század elején*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest, 2015. 61–87.
15. B. Gergely Piroska: Szerkezeti, funkcionális és társadalmi összefüggések a családnevek népi használatában. In Teiszler Pál (szerk.): *Nyelvészeti tanulmányok*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1980. 51–90.
16. Kovácsné József Magda: Havasolja mai családneveiről. In Teiszler Pál (szerk.): *Nyelvészeti tanulmányok*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1980. 91–118.
17. Hoffmann István: *Magyar helynévkutatás 1958–2002*. A magyar névarchívum kiadványai. 7. Debrecen, 2003.
18. Bárh M. János: *Névföldrajzi térképlapok Erdélyből. A helynévadás területi variabilitása a történeti adatok tükrében*. Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 2018.
19. Vö. Csomortáni Magdolna: Erdélyi magyar helynévkutatásunk je-

- lene. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, 36. (1992), 115–117.
20. Szopos András: *Csikszentimre névtani monográfiája 1602–2000*. 2018.
21. Balassa Iván: *A székelyföldi Erdővidék temetői*. Ethnica Kiadó, Debrecen, 1992.
22. Hoppál Mihály: A sírjelek. In uő: *Etnozsemiotika*. (Néprajz egyetemi hallgatóknak 14.) KLTE Néprajzi Tanszék, Debrecen, 1992. 78–107.
23. Keszeg Vilmos: Más műfajok. In uő: *A folklór határán. A népi írásbeliség verses műfajai Aranyosszéken*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1991. 226–239.
24. Kinda István: *Homokkőbe faragott múlt. Havadtő régi sírkövei*. Székely Nemzeti Múzeum – Pro Havadtő Egyesület, Sepsiszentgyörgy, 2016.
25. Reszegi Katalin: Helynevek – térszemlélet – mentális térkép. A nyelv, a helynevek és a tér összefüggései. *Magyar Nyelv*, 2018. 114. sz. 169–184.

PETRES LÁSZLÓ

„Zöreges sokat tettek, úgy csináltak, hogy monták”

Beszélgetés Matei Jánosné Kotyor Tamás Lenuc csíki hagyományörzővel

Matei Lenuc vagyok mostanába¹, Kotyor Tamas vótam leánykoromba, Mokánba születtem, oda le, falu végibe, zutójáni ház. Szép vót ez a leánykori üdő, me ott a falu végibe minden vót. Tehen vót, ünő, hogy mongyuk műk, malacos göje, kiköttük e zizlázra, tyukok, récék, ludak, pipék, minden. Szép vót ott le. Akkor mentünk a mezőn, jácöttünk e zönőkvel, sok gyermek vótunk a zünőkvel. Tizenegyen vótunk tesvérek. Én a tizenegyedik vagyok. A legnagyobb hatvanhét esztendő, ő Trunkba ül, ott megházasodott. Aszta van egy Hargita megyén, kettő van Újfaluba, Dózsába, itt Csíkba vagyunk ötön, még van egy Kákován, Forrófalván, vagyunk jó sokan. Sok gyermek vót akkor, nem, mint most. Édesanyám leánykorába Bálint vót, úgy monták Niculáj Anti apókámnak. S mámókámnak es, most es nem mongyák Bálint Antiné, hanem Niculáj Antiné. Arról ismerik meg, nem, hogy mongyák Bálint, nem. Ez vót csak így román, hiszem. – *Mámódat, tátódat ismerted-e?* – Há! Há faluból vannak ők es, há hogyne. Mámóm, nekem anyósom, hogy mongyák, Szilágyi Ferencnek e leánya. S vannak nekem énekeim Szilágyi Ferencről. Most a zasszonyokkal tanuljuk. S ő gyiák vót, Szilágyi Ferenc, mámómnak a zapja. Magyar gyiák. Látinul is izéltek akkor, miséket monták. – *Mikor gyerekek voltatok, otthon hogy beszéltek? Az ulicába egymás között a gyerekekkel?* – Magyarul, magyarul há! Én ezt a románt a grödinicába tanultam meg. Vót e grödinica itt valahol, ide fel a csentruba, mellettünk majdnem e magyar háznál, vót egy família, egy család melyik elmutálódta, ki Targu Ocnára, s akkor azoknak a házukba vót a grödinica. – *Tatiánáéknál?* –

Ott vót abba a házba, régi házba. S ott tanultunk meg olául beszélni. Most a gyermekeinkkel es nem beszélünk magyarul, met ők románul fogtak beszélni, mikor mentünk a grödinicába, s vótak uljanok, melyek románul tanították hazunna. S osztá na, azt montuk, hogy műk inapoialtak vagyunk. Azok olául beszélnek, műk magyarul, akkor szégyelltek, hogy kéne műk es úgy beszéljünk, úgy evolúált az üdő, hogy műk es kéne tuggyunk olául. S akkor úgy vót az esz, hogy mikor lesz gyermekem, akkor én es olául fogok beszélni velük, met ilyen a móda, úgy monták. – *Tátid járt-e dologra valahova?* – Há hogyne! Jártak, csánták e návétát ők. Átul a hegyen, bé Újfaluba, bé oda bé Lonkára e gárához, oda. Vaj innet kimentek Kápotára, itt ki. Sokat jártak, de akkor a zegész ember ment dologra, vót e ránicá hátikon, mentek el regvel, jöttek este, nagy hóba, nagy sárba, nagy esőbe, hogy vót, hogy nem a züdü. De jöttek örökké, s a kenyér nem lipszilt e hátáról. Mikor jött bé a zajtón, akkor ott vótunk, vettük le a ránicát a hátáról, s teli vót kenyérvél. Ezt most es mongyuk, tátám örökké mongya vala fiútesvéreinknek, hogy mikor megházasottak, aszongya, nekem részem vót, hogy a gyermekek levegyék e hátamról e ránicát, e kenyérvél, annyit tük es dolgozzatok, hogy e gyermek ki tuggya venni e plászat vagy ránicát e kezedből, hogy hoztál kenyeret neki. Ez mindig így vót e beszéd ez nálunk. Sok jót tettek tőle, sokat tanyított. Vót ujan, mit az zén gyermekeimmel azt a szokást nem hattam el, hazunna. Ugye, mikor egy valamit vétett otthon, akkor húzta a zegész, de nem, hogy vert, nem vert, soha nem vert. Úgy, hogy arra tett, hogyha én vétettem, vagy e másik, akkor meg